

1
METHODVS DESCRIBEN-
di regiones, vrbes & arces, & quid sin-
gulis locis præcipuè in peregrinationi-
bus homines nobiles ac docti animad-
uertere, obseruare & annotare
debeant.

AMPLISSIMI
AC NOBILIS VIRI

DN. HENRICI RANZOVII,
REGIS DANIAE IN DVCA-
tibus Slesuici, Holsatiæ, Stormariæ ac
Dithmarsia Vicarij & Consiliarij, Dñi-
in Bredenberg &c. iussu, auspicio atq;
impensis attentè diligenterque
confecta, nunc primum in
lucem edita:

Per

M. ALBERTVM MEIERVM
Strandi Phrisum Pilwormensem, residentem
Lindholmi, Rhisemorha, sita in Isthmo, seu Cim-
brica Chersonesi inferioris angustijs.
Anno à nato Christo

1587.

HELMSTADII

Excudebat Iacobus Lucius 1587.

M

HINRICVS. RANTSOVIVS VICARI,
REGIVS AN. 1585. AETA. 60.

I. COSMOGRA- PHICA.

1. Longitudo & latitudo loci (non Geometrica sed Cosmographica.)

2. Declinatio Poli. Magnētis, à polo mundi. Declinatio Arcus seu lingulae compasci (& pyxidis Nauticae ac Horologiorum solarium) à linea Meridionali.

3. Sub quo Parallelo situs locus? An sub Aequatore, an inter Aequatorem & Tropicum, an sub Tropico aliquo, an inter Tropicum & Circulum Arcticum, an sub circulo Arctico vel Antartico, an intra Arcticum & Polum, an sub Polo ipso? &c.

4. Sub quo Climate?
5. In qua Zona, Temperata, Intemperata (Torrida, Frigida)?

6. In quo Hemisphaerio, Boreali, Australi?

7. An nobis Perioeci, Antoeci, Antithones (seu Antipodes)?

8. An Amphiscij, an Heteroscij, an Periscij?

A 2 Umbra-

9. Vmbrarum ratio, seu proportio Gnomonis & vmbrae.
10. Quantitas Diei & Noctis, Minimæ maximæq; Noctium æstiualem solstitialium luces.
11. Ortus & occasus Solis diebus solstitialibus.
12. Crepusculorum Matutinatorum vespertinorumq; Initia & Fines.

II. ASTRONOMICA.

1. Horoscopus ascendens.
2. Medium coeli (Cor coeli.)
3. Zenith (Stella verticalis) Nadir.
4. Stella Topica.
5. Stella dominans, Signum coeli est Gradus ac Planeta, cui locus subiectus sit.

III. GEOGRAPHICA.

1. An locus sit Mediterraneus. An pars continentis.
2. Isthmus, Chersonesus (Peninsula)

la) Insula Halga, Morfica, Insula parua, mediocris, magna, maxima.

An quales Orchades, Sporades, Cyclades, Delus (Mobilis.)

An Insula continentis vel Maris.

An sit *χώρα* *Ἰνσουλαιδῶν*. ora 3.

Maritima, Tractus marinus, littoralis (an der Seeant)

An ad Mare vel Oceanum.

An ad Sinum vel Portum Maris. 4.

An ad Porthmum (Fretum.)

An ad flumen, seu fluuium aut fluuij ostia sita vrbs sit. 5.

An inter Syrtes &c. 6.

III. CHOROGRAPHICA.

Situs vrbs generalis, qua Regione, quo Regno, Ducatu, Episcopatu, Præpositura, præfectura, Ciuitate. 1.

Situs Relatiuus collatione facta ad proximas Regiones vel Vrbes. Versus quam mundi plagam (quam coeli cardinē spectet) plage directio. 2.

A 3 Distan-

3. Distantia Miliarium Plagalis, Directionalis.
4. Termini seu fines: quibus Regionibus, Fluminibus, Montibus, Syluis limitetur, circumscribatur, separetur.
5. Amplitudo Regionis, collata ad alias, quàm longa, lata, ambitus, circuitus.
6. Urbium, Ciuitatum, Oppidorum, Arcium, Castrorum, Pagorum (vicorum extra oppida) villarum frequentia & celebritas, *Grote vnd kleine Dörper.*
7. Diuisio regionis, Partes, Præfecturæ (*Ampfte / Horde / Birek*) Episcopatus, Præposituræ.
8. Vrbes præcipuæ, Metropolis, Ciuitates maiores (*Matrices Huetstatt*) Emporium *ein Koepstatt / Handelsstadt / vnd dar de Stapel ys.* *Kuntoer / Zucker / Colonia*, Municipia. Oppida libera (*Kensersrey vnd de einen Rosandt hebben.*) Stipendiaria, Confoederata.

Pro-

- Prouinciæ Stipendiariæ (Pro- 9.
 consulares, Prætorix, Præsidiales.)
 Vicinia regionum, Urbium, Oppidorumq; & quales vicini.
 Tutus accessus & transitus (*Gefer
 Pass / aff vnd thouoer.*)
 Viæ publicæ, Itineris qualitas. 11.

V. TOPOGRAPHICA.

- Situs specialis, *Wo yde sigget* an 1.
 edito decliui vel humili loco sita sit.
 In loco palustri, in planicie, Valle,
 Monte, Radice Montis, Promontorio, Rupe.
 An vrbs Muro includat colles.
 Regionis vel vrbis figura. 2.
 Extensio plagalis, à qua plaga 3.
 mundi, in quam extendatur *Wo yde
 siet vth streck?*
 Magnitudo, longitudo, latitudo 4.
 Geometrica, ambitus.
 Diuisio partesq; vrbis. 5.
 Fossa, cingens urbem, quàm la- 6.
 ta, profunda.

A 4 Val-

7. Valli, propugnacula.
8. Muri ex qua Materia; quales, quanti, quàm lōgi, quàm alti, crassi.
9. Porta.
10. Vici in oppidis (plateæ.)
11. Aquæductus publici.
12. Pontes.
13. Molæ, seu quæ aguntur Aqua, seu Vento.

14. **AEdificia** (in quibus spectatur commendaturq; Situs, Magnitudo, Materia, Forma, Figura, Splendor, Pulchritudo, Elegantiæ, Ornamenta, Prospectus, Atrium, Vestibulum, Conclavia, Cubicula, Gynecæa, Vaporaria, Culinæ, Cellaria, Horrea, Stabula, Balnea priuata, Aquæductus priuati, & aliæ res necessariæ ad Oeconomicos vsus, aliæq; commoditates.)

15. **AEdes publicæ.**
 Fora, Macella, Apothecæ (Pharmacopolia) Xenodochia, Nosocomia, **Spittaelhûser** **Sefenhûser** Balnea publica, Thermæ magnificè constructæ. Thea-

Theatra, Amphitheatra, Labyrinthi, Circi, Hippodromi, Catochromi, Porticus, Arcus Triumphales, Trophæa, Signa, Statuæ, Metæ, Columnæ, Obelisci, Colossi, Pyramides.

Bibliopoliorum, Bibliothecarū, 17. Scholarū, Academiarumq; ædificia.

18. **Templa, Ecclesiæ Cathedrales,** cui diuo consecrata, Aræ, ornatus Templorum, Picturæ, Imagines in Templis, Idola, Organa Templorū, Horologia admiranda, turres, Campanæ (Tintinabula) Baptisteria.

19. **Monasteria.**

20. **Curia.**

21. **Armamentarium.**

22. **Nobiliū sedes** (*Sunkern Hôue.*)

23. **Arces Regiæ, earūq; celebritas.**

VI. GEORGICA.

1. **Facies & Natura** 4. **Horarum anni,** Veris, Aestatis, Autumni, Hyemis, in ea Regione ferè vsitata.

2. **Venti loco peculiare.**

A 5 **Locus**

3. Locus apricus (expositus Soli) tutus à ventis insalubribus.
4. Aëris qualitas, commoditas, salubritas, an ibi plerumq; fenescant homines.
5. Pulchritudo Regionis, locus amænus, *Ein feiner lustiger ort.*
6. Terra plana, salebrofa, montosa, Syluosa, Aquosa.
7. Fundus, Soli qualitas seu natura, Terra vliginosa, Paludosa, Lutosa, Glebosa, Argillosa, Pinguis, Macra, Arida, Arenosa, Sabulosa, Glareosa, Lapidosa, Carbonaria. *Mohr (Moras) fodde/Heide/Geest Marsch.*
8. Agri, cultus Agrorum, ratio colendi, quid et quantum seratur, quid reddat.
9. Soli naturalis bonitas, soli vberitas, fertilitas, Messis, copia Annona, Prouentus frumentorum, rerum variarum copia & voluptates, quæ inde percipiuntur.
10. Gramina, Prata, Fœnisetium.

Hor-

Horti, *Lustheuser / Labyrinthi* II. hortenses seu Herbacei.

Herbæ (vires herbarum ibi nota & experta Medicinæ ad morbos hominum pecorumq;.)

Flores, Frutices, Suffrutices, Arbores, Fructus (Fructuum multitudo, Magnitudo & Qualitas) Aromata.

Vinæ, vini genera.

Syluæ (*Büringe / Holdskalen / Steinkalen / Klinger / Kluen / Torff / Mose / Heide / Stroz.*)

Montes (Porro in Montibus 15.

considerantur laudanturq; celebritas, situs, altitudo, longitudo, extensio plagalis, Prospectus, Radix montis, Stagna in cacumine, Ortus Fontium, Fluiorumuè, Metalla, Gemmæ, Gramina, Herbæ, Frutices, genera Arborum, Syluæ, Feræ, Venationes, an Montes colantur, an sint idonei Agris, Hortulis, Vinctis. Item Specus.

Quæuè aliæ res ibi inueniantur.

Monumenta vetera, vel si quid habent

bent nouū, prodigiosum & memorabile.)

16. Stagna, Lacus, Fontes, Riuī, Amnes, Flumina, Fluuij.

(Porro in FLVMINIBVS attenditur scaturigo, vbi oriantur seu nascantur, quo tendant, vbi exeant Fluuij ostia, Quos Amnes & Riuos recipiant, quæ flumina illabantur. Amplitudo, latitudo, Flexus, longitudo, profunditas (an idoneum sit Flumen navigationi & nauigantibus) an alicubi (& vbi) vadofum.

Quæ oppida, quos Pagos præterfluant. Quæ prata & nemora irriget. Quæ genera quantamque piscium copiam alant.

Quot, qualibus, quantisque Pontibus sternantur.

Quæ Molarum genera, & quot numero moletrinas agant. Quot stagna efficiat.

Quos vsus alios præbeant locis quæ præterlabuntur.

De-

Demum si quid nouum, seu insolitum & proprium præ alijs habeant.

17. Aquæ qualitas, dulcis, Salsa, amara, limpida & salubris, quid generet, quid emittat?

Piscinæ

18.

19. Thermæ, quorum mineralium participes, cuius qualitatis, quarum viriū. Quos morbos curent, lauandi ratio.

20. Salinæ, salis genera, salis fodiendi, coquendi præparandi ratio.

Mineralia.

21.

22. Metallifodinæ (Bergwerck) Venæ metallica, metallorum genera & prouentus.

Margaritæ, Gemmæ.

22.

Auēs.

23.

Pisces.

24.

Serpentes.

25.

26. Viperaria, Venena, Venenorumque remedia ibi cognita.

27. Terræ leporaria, Theriotrophia.

28. Pecora, Greges, Armenta.

Commoda vitæ alia, quibus maxime

ximè

ximè abundat aut destituitur hæc
Regio.

29. Et si quid solum hoc habet no-
uum, inusitatum & insigne.

VII. NAVTICA.

In mari à nauigantibus attenduntur.

1. Vastitas.
2. Profunditas (an idoneum sit
mare illud velificantibus.)
3. Aquæ qualitas, color, an falsa,
pellucida, turbida, viridis.
4. Fundus Arene color & qualitas.
5. Vada, Breuia.
6. Syrtes (Lopende Sande.)
7. Dorfa (Reff.)
8. Saxa latentia, medijsq; in Flu-
etibus Aræ (Blinde Klippen.)
9. Saxa Scyronia, Cyanæ, seu
Symplegades.
10. Rupes, Scopuli.
11. Promontoria.
12. Naufragia.
13. Sinus (een Byck.)
14. Portus (ein Haue.)

Porth-

- Porthmus (Ein Behr.) 15.
Fretum (ein enge stift stroem.) 16.
Euripus, Gurges, Vortex, Vo-
rago, ymbilicus Maris. 17.
AEstus maris, Fluxus, Refluxus, 18.
(Ebbe vnd floet.)
AEstuaria (Sylen slusen.) 19.
Naues Cymbæ. 20.

VIII. POLYTICA.

- Populi frequentia. 1.
Lingua, eiusque Idiomatis pro- 2.
nunciatio.
Nomina quædam propria viro- 3.
rum & mulierum, rariora, item ap-
pellatiua.
Vitus ratio, Cibus, Potus (Ce- 4.
reuisia, Vinum) coquendi artes sin-
gulares, vulgo aut alibi incognitæ.
Vestitus virorum & mulierum, 5.
Sponsorum, Rusticorum, Ciuium,
Nobilium, Sacerdotum, Monacho-
rum.
Ingeniorum fœcunditas, Ciui- 6.
um, Incolarumq; ingenia, industria
Stu-

Studia, Mores, probitas, Humanitas, Hospitalitas, aliæq; virtutes & vitia concordia aut discordia.

7. Artificia Mechanica Navigationes Negotiatio, Facultas.
8. Nundinæ (*Jarmarcket Perdesmarcket*) Merces.
9. Monetæ, Pondera, Mensura, cum aridorum tum liquidorum, vlnæ Perticæ seu virgæ Mensoriæ. Iugerum Demetarumvè quantitas
10. Politia (Respub. ciuilis) forma Politicæ gubernationis (honesti iurta) *Stadtrecht / Borgrecht / Seerecht* / Iudicia (iure & legibus constituta) ius, leges, ius criminale, seu poenæ capitales (*Halsgerichte.*)
11. Onera publica, tributa, vectigalia (*Zollen*) priuilegia.
12. Bellicositas, bellandi virtus, & disciplina militaris.
13. Ritus sponsaliorum, nuptiarum, pædosymphosiorum, conuiuiorum.
14. Choreæ, ludicra exercitia.
15. Funebres pompæ, sepultura.

IX. SCHOLASTICA.

IX. SCHOLASTICA.

Literarum characteres in ea regione peculiare, quales olim literæ Gothicæ.

Bibliopolæ, Bibliothecæ. Libri 2. rari & secreti, antiqui codices.

Antiquæ notationes in Rupibus 3. incisa, aliæq; antiquitates & res visu mirabiles.

Antiqua Numismata Rom. Imp. 4. & similia.

Antiquæ vel recentes artificiosissimæ picturæ, Item columnarum, statuarum, Obeliscorum, Pyramidum, sepulchrorum inscriptiones.

Epigrammata, Propemptica, Epithalamia, Epitaphia, Epicedia, Rhapsodiæ, Centones, Technopægia, Carmina Leonina, Serpentina, Concordantia, Antistropha (Reciproca seu Retrograda) Correlatiua, Aenigmatica (ænigmata.)

Rithmi, Dictæria, Adagia, Proverbia.

Cantiones & Melodiæ artificiosæ.

ſæ, ſuaues, veteres, & recentes: in genere Diatonico, Chromatico, & Euharmonico.

Partes dulcifonæ 2.3.4.5.6. vocū &c.

9. Organa Muſica priuata, omnis generis. Organifſtæ, Muſici præctici & Instrumentales.
10. Instrumenta Geometrica, Aſtronomica, Mathematica, Mechanica. Opera Mechanica egregia.
11. Artifices in artibus Mechanicis excellentes.
12. Pictores nobiles, Statuarij, Sculptores, Carpentarij, Architec̄ti, Aurifabri artiſicioſi, Artificesq; alij.
13. Scholæ puerorum, Puellarum, Lectoria, Academiæ, frequentia ſtudioſorum.
14. Artes liberales, Lectiones publicæ in ſcholis & Academijs, ſtudia ſcholæſtica Regimen, Diſciplina Scholæſtica.
15. Pædagogi, Ludimoderatores, Magiſtri, Scholarum Lectores, Profeſſores Academiarum.
16. Viri docti, Philoſophi, Mathe-

mati-

matici, Arithmetici, Geometræ, Aſtronomi, Aſtologi, Muſici, Theorici, Componiſtæ (vt vocant) Poëtæ, Oratores, Historiographi.

Archimiſtæ, Medici, Veterinarij, 17.

Aucupes (*Wildſchützen*) Piſcatores (pro indagandis ſcilicet Hiſtorijs & naturis ferarum, volatili-um & aquatili-um.

X. ECCLESIASTICA.

Eccleſia, Reſpublica Eccleſiaſtica.

Feſta.	1.
Religio, cultus diuinus.	2.
Superſtitio, Idolatria.	3.
Exercitia ſacra, Cæremoniæ,	4.
Miſſæ, Cantiones ſacræ.	
Contiones, Doctrina.	5.
Auditorum frequentia, Deuo-	6.
tio, Pietas, Sanctitas.	
Ieiunia, Eleemoſynæ, Peregrina-	7.
tionem religionis ergo (<i>Wallfaer-</i>	
<i>ten.</i>)	

8. Concionatores, Doctores celebres, Theologi.
9. Monachi, Canonici, Prior, Abbas.
10. Præpositus, Episcopus, Pontifex.
11. Herætica, Prophetæ, Sancti.
12. Salaria & Stipendia Ministrorū Ecclesiæ ampla, Præbendæ optimæ, Prouentus & possessiones Ecclesiasticorum.
13. Priuilegia Clericorum.

XI. HISTORICA.

(Generalia.)

1. Urbis antiquitas seu origo. Quando primū condita vrbs, vrbsq; partes, Tempa, Curia, Arces?
2. Primi Conditores.
3. Nomina Appellationesq; veteres, ac recentiores, Etymologia seu ratio Nominum.
4. Insignia Regionis, Ciuitatis, & ratio significatioq; insignium.
5. Primi Inhabitatores. (Incolæ, qui olim eos terras tenuerunt.)

Antiquissimæ originis familiae Patritiæ Nobilium. 6.

Veterum incolarum Patriciorumq; virtus. 7.

Res celeberrimæ à veteribus incolis, pace belloq; gestæ. Historiæ memorabiles. 8.

Gubernatores illustres, Pontifices, Imperatores, Reges, Duces veteres virtute præstantes, qui olim præfuerunt. 9.

Imperator, Rex, Dux, Dominus, Satrapa, Præfectus, Consules, Senatores clari, qui nunc præfunt. 10.

Viri illustres, Nobiles, Prophetæ, Herætica, Sancti, qui claruerunt olim, quos genuit illa terra. 11.

Viri nobiles, his diebus clari, virgines, Mulieres, Senes, Decrepiti, Sapientes (Weldtwysc.) 12.

Reliq; aliæ auditu memorabiles. 13.

CHRONOLOGICA.

(Historiæ speciales, Annales.)

Monstra.

B 3

Pro-

1.

- Prodigia istis locis visa.
2. Cometæ, Eclipses Magnæ &c.
  4. Immensa frigora (gelidissimæ Hyemes.)
  5. Torridæ æstates.
  6. Fulgura, Tonitrua, Fulmina.
  7. Incendia.
  8. Tempestates magnæ.
  9. Inundationes, Diluuiâ.
  10. *Wolckenbröcke.*
  11. Grandines magnæ & Noxiæ, niues profundissimæ.
  12. Terræ motus.
  13. Locustæ.
  14. Charitas Annonæ, Fames.
  15. *Pestilentie (circa quas annotandum,*
 Quot extiterint, quales, quando
 coeperint.
 Quàm diu sæuierint, quando finie-
 rint.
 Quot & quos è medio sustulerint.
 Quomodo & quibus nouis certisq;
 Remedijs, aliqui in ea peste seruati
 fuerint.)
  16. Bella, prælia, conflictus, Mono-
 machiæ, obsidiones, expugnationes
 vrbi-

vrbum, Deuastationesq;, calamita-
 tesq; aliæ.

Seditiones, Pacificationes, fœ-17.
 dera.

Facinorosi nobiles. 18.

Pirata Sceriber. 19.

Et qui horrendis casib. periêre. 20.

Horatius in arte Pœtica

*Ordinis hæc Virtus erit & Venus, aut ego fallor:
 Ut iam nunc dicat, iam nunc debentia dici
 Pleraque differat, & præsens in tempus omittat:
 Hoc amet, hoc spernat promissi carminis author.*

F I N I S.

virtutibus et bonis moribus
fideliter et honeste
sunt educati et nutriti
et in omni re honeste et
recte se habent.

Facinorosi nobiles
honesti et recti
Et qui honestis et
rectis sunt.

Honestus in arte honesta
Gloriam facit et non
iniquam et iniquam
facit et iniquam et
iniquam facit.

F I N I S

Mariae Matris Mariae
Spiritus Sancti

et in nomine
Amen

Amen

